

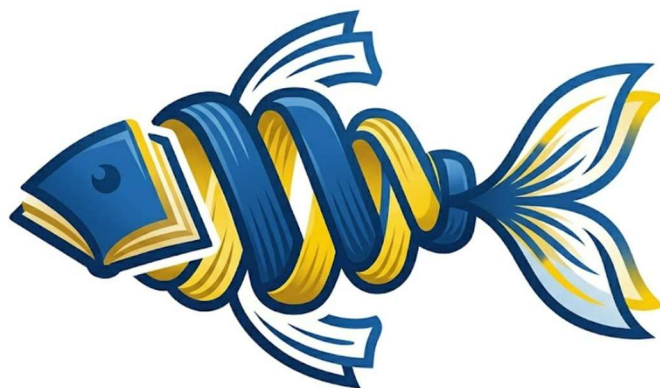
**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**«СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
АКВАКУЛЬТУРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ
ВИКЛИКІВ»**

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

(до 30-річчя кафедри аквакультури НУБіП України)

26 березня 2026 року, м. Київ, Україна

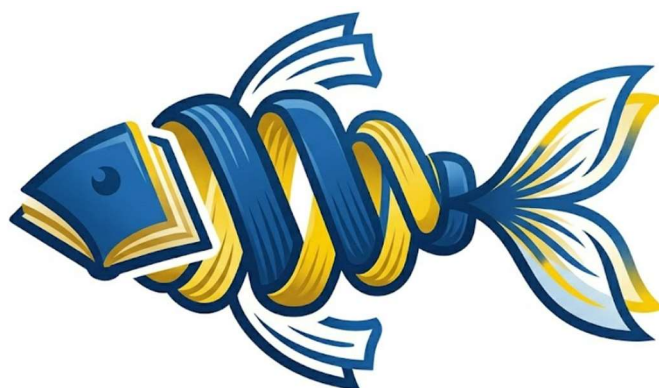

**NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE AND ENVIRONMENTAL
SCIENCES OF UKRAINE**

**“STATE AND PROSPECTS
OF AQUACULTURE DEVELOPMENT UNDER
GLOBAL CHALLENGES”**

Materials of the International Scientific and Practical Conference
(dedicated to the 30th anniversary of the founding of the Department of Aquaculture)

March 26, 2026, Kyiv, Ukraine

УДК 639.3/.2:636.082/.085

Науково-організаційний комітет конференції

Редакційна колегія:

Міжнародна науково-практична конференція «Стан та перспективи розвитку аквакультури в умовах глобальних викликів» (до 30-річчя кафедри аквакультури НУБіП України), 26 березня 2026 року, м. Київ, Україна

У збірнику представлено результати наукових досліджень та практичних розробок, що охоплюють повний цикл функціонування аквакультури. Матеріали збірника становлять науково-практичну базу для фахівців галузі, висвітлюючи шлях від фундаментальних біологічних особливостей риб до складних технологічних рішень в умовах сучасних кризових явищ.

Всі матеріали друкуються в авторській редакції

This publication presents the results of scientific research and practical developments covering the entire cycle of aquaculture operations. The materials in this publication provide a scientific and practical foundation for industry professionals, tracing the path from the fundamental biological characteristics of fish to complex technological solutions in the context of current crises.

All materials are published in the authors' original versions

УДК 639.3/.2:636.082/.085

© Колектив авторів, 2026

ISBN 978-617-8830-76-2

ЗМІСТ/CONTENTS

1. Bulat Dm., Bulat Dn., Biletski L. Challenges of pond fish farming – case study.....	6
2. Honcharova O., Can E., Boucetta S. Aquaculture: perspectives for sustainability.....	9
3. Melnychenko S. General overview of fisheries activities in small reservoirs in southern Ukraine.....	12
4. Бузевич Г.І. Оцінка впливу на довкілля для підприємств інтенсивної аквакультури – аналіз європейського досвіду.....	15
5. Вербельчук С. П., Матковська С. І., Вербельчук Т. В. Сучасний стан та перспективи розвитку аквакультури Житомирської області.....	18
6. Головка А. А. Біологічні аспекти рибництва в сучасних умовах змін та адаптацій в умовах півдня України (огляд).....	22
7. Драган Л. П., Михайленко Н. Г., Берсан Т. О., Колос О. М. Вплив кліматичних змін на стан рибогосподарських водойм України.....	25
8. Дробот Е. І. Тепловий стрес і адаптація коропа до мілководдя та швидких змін середовища.....	27
9. Жук М.М., Лавринюк О.О. Вплив гідрометеорологічних умов на промисел іклача в морі Росса.....	31
10. Ільченко М. О., Шаферівський Б. С. Рибництво України в умовах сучасних викликів: регіональний аспект Полтавщини.....	35
11. Коваленко В. О., Гриневич Н. Є., Ільчук І. І., Новохатко О. В. Оцінка ефективності використання насіння розторопші (<i>Silybum Marianum</i> L.) у складі комбікорму при вирощуванні кларієвого сома (<i>Clarias Gariepinus</i> B.) у рециркуляційній аквакультурній системі.....	39
12. Ковбаса М. Г. Питання біотехніки полікультури в аквакультурі кларієвого сома (<i>Clarias Gariepinus</i> Burchell, 1822) (огляд).....	42
13. Козій О. М. Фіброз печінки <i>Rutilus Rutilus</i> Linnaeus, 1782 при техногенному навантаженні на водойми в умовах повномасштабної війни.....	46
14. Кононенко І. С., Охріменко О. В., Кононенко Р. В., Халтурин М. Б. Перспективи використання ряски в аквакультурі: альтернативне джерело протеїну та інструмент екологічного моніторингу.....	49
15. Кононенко І.С. Питання благополуччя гідробіонтів в контексті сучасних викликів аквакультури.....	53
16. Коноплій В. І., Халтурин М. Б. Технології культивування цихлазоми сальвіні (<i>Trichromis Salvini</i>) у штучних умовах.....	56
17. Корецький В.Д. Підвищення виживаності червоного каліфорнійського рака (<i>Procambarus Clarkii</i> Girard, 1852) шляхом використання листя дуба звичайного (<i>Quercus Robur</i> Linnaeus, 1753).....	59
18. Коржов Є. І., Олешко А. С., Рудь О. О. Теоретичні засади формування рибопродуктивності природних водойм в залежності від стану літоралі.....	62
19. Красюк Ю. М., Леонтєва Т. О., Крот Ю. Г. Біохімічна реакція зелених мікродоростей (<i>Chlorophyta</i>) на різке охолодження та поступове відновлення температури.....	64
20. Кузнєцов Ю. В., Халтурин М. Б. Отруйний апарат (<i>Potamotrygon Mоторо</i>) як чинник особливої небезпеки при акваріумному утриманні.....	67
21. Куріненко Г. А., Грициняк І. І., Остапчук М. С., Деренько А. В. Створення ефективної системи селекції та збереження генетичних ресурсів в коропівництві України.....	70

22. Лобур А.Ю., Климковецький А.А. Роль гідромакрофітів, галофітів та фітопланктону у формуванні гідрохімічного режиму та процесах самоочищення водойм.....	73
23. Лошкова Ю. М., Реута Н.О. Екологічні особливості водойми степової зони України у зв'язку з її рибогосподарським використанням.....	75
24. Макаренко А. А., Легкобит А. М. Вплив антропогенних факторів і змін клімату на популяції цінних видів риби (огляд).....	77
25. Макаренко А. А., Шевченко П. Г., Ратушний М. Д. Біобезпека та структурно-функціональні трансформації іхтіоценозів внутрішніх водойм України в умовах антропогенного впливу та воєнних викликів (огляд).....	79
26. Марценюк А.В., Марценюк В.П. Використання складових рибної продукції в медицині та косметології.....	81
27. Матковська С. І., Вербельчук С. П. Сучасні тенденції вирощування господарсько цінних видів риби у Житомирській області.....	84
28. Мозгова Д. І., Вовк Н. І. Технологічні особливості відтворення райдужної форелі (<i>Oncorhynchus Mykiss</i>).....	87
29. Новіцький Р. О. Прикормки і атрактанти для риби у рекреаційному рибальстві.....	89
30. Олешко В. П., Гейко Л. М. Адаптаційні стратегії вирощування теплолюбних видів риби в умовах кліматичних змін природних водойм України.....	93
31. Охріменко О.В., Клунок І.О. Презиційна аквакультура.....	97
32. Охріменко О.В., Корж Б.Є. Щука (<i>Esox Lucius</i>) як об'єкт рекреаційного рибальства.....	99
33. Охріменко О.В., Олифіренко А.С. Нові технології в аквакультурі.....	102
34. Пилипенко Д.В., Охріменко О.В. Еколого-біологічні аспекти відтворення великоротого окуня (<i>Micropterus Salmoides Lacépède, 1802</i>) в природних умовах.....	105
35. Потрохов О. С., Худіяш Ю. М., Кофонов К., Леуський М. В. Статова варіабельність деяких біохімічних показників риби з віддалених популяцій.....	108
36. Пукало П. Я. Оцінка впливу антропогенних чинників на відтворення аборигенної іхтіофауни в умовах техногенного навантаження.....	112
37. Рудковський Є. А., Рудик-Леуська Н. Я. Використання IoT при вирощуванні коропів в Україні.....	115
38. Ткачук В. П., Шуляр А. Л., Шуляр А. Л., Мартинюк Я. Ю., Самков В. В., Лінкевич Д. О., Корнійчук М. В. Виробництво продукції аквакультури в умовах сьогодення.....	117
39. Шевченко В. Ю., Реута Н. О. Екологічні умови малих водосховищ півдня України на прикладі Данилівського водосховища.....	120
40. Шкляр С. С., Климковецький А. А. Вплив хронічного стресу на імунну відповідь та репродуктивний потенціал риби у замкнених системах.....	124
41. Шуляр А. Л., Шуляр А. Л., Звада С. А., Вікарєнко Н. Є., Пасевич Я. А., Петрик К. В. Сталий розвиток виробництва продукції аквакультури.....	127

РИБНИЦТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ПОЛТАВЩИНИ

М. О. Ільченко, mariia.ilchenko@pdau.edu.ua, ORCID ID 0000-0003-0163-1384, Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

Б. С. Шаферівський, bogdan.shaferivskyi@pdau.edu.ua, ORCID ID 0000-0001-5742-5016, Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

Ключові слова: рибництво, рибогосподарські водойми, аквакультура, ставки, водоймища.

На даний час важлива роль у виконанні продовольчої програми належить водним біоресурсам, особливо в забезпеченні людини білками тваринного походження, вітамінами, мікроелементами та іншими біологічно – активними речовинами. Риба цінний продукт харчування, який містить повний набір всіх необхідних поживних речовин. В багатьох країнах світу рибному господарству належить значна роль у підтриманні зайнятості населення та його добробуту. Рибне господарство є постачальником сировини для харчової промисловості і корегує свої запаси за рахунок самовідновлюваних ресурсів природних і штучних водойм.

Тому метою даної роботи було визначити сучасний стан розвитку рибогосподарської галузі в Україні, а також охарактеризувати сучасний стан і перспективи розвитку галузі на Полтавщині.

Матеріалами та методами дослідження був аналіз, вивчення і узагальнення літературних джерел, визначення тенденцій і особливостей розвитку рибництва в Україні, а також аналіз деяких матеріалів з історії рибництва, вивчення сучасного стану і перспектив розвитку рибогосподарської діяльності на Полтавщині.

Риба цінний харчовий продукт, джерело білку тваринного походження. В окремих країнах світу риба займає пріоритетний процент раціону людей. Стан розвитку рибного господарства і рибальства визначається територіальним розташуванням країн. Тому, безумовно, в таких країнах, як США, Японія, Норвегія, Ісландія, Китай та інші, рибогосподарська галузь і промислове рибальство розвинені на високому рівні. Громадяни цих країн з успіхом займаються штучним розведенням та вирощуванням аква- і марикультури [1, 8].

За даними ФАО, вилов риби в основних рибпромислових районах ведеться на максимальному можливому рівні, що не забезпечує біологічну стійкість [2]. На даний час в Україні рибогосподарська галузь знаходиться не в кращому, але і не в гіршому стані. В окремі періоди Україна мала обсяги вилову риби і морепродуктів, які забезпечували споживання на душу населення – до 18–19 кг аквапродукції на рік, з них 8,6 кг – рибних продуктів [5, 7].

Урядом України (розпорядження від 2 травня 2023 р. N 402-р) схвалено стратегію розвитку галузі рибного господарства на період до 2030 року та затверджено операційний план заходів з реалізації у 2023–2025 роках [3].

Відмічено, що рибне господарство є галуззю, в завдання якої входить охорона, вивчення, використання, вирощування і відтворення водних біоресурсів [8]. Україна має 24,2 тис. кв. кілометрів поверхневих вод, що є суттєвим потенціалом для виробництва продукції аквакультури [5, 8]. У 2011 році, за даними Держстату України, було виловлено 211,1 тис. тонн водних біоресурсів, а в 2021 році – лише 69,8 тис. тонн [3].

Кількість вилову водних біоресурсів у внутрішніх водних об'єктах, за даними Держрибагенства, в 2021 році склав 37,7 тис. тонн, з них 12,9 тис. тонн – за рахунок водосховищ річки Дніпро, 12,9 тис. тонн за рахунок аквакультури, 4,8 тис. тонн з інших внутрішніх водних об'єктів та 7,1 тис. тонн спеціальними рибними господарствами [3]. Але, на жаль, до останнього часу основним джерелом постачання водних біоресурсів на внутрішній ринок України є імпорт. В останні роки його частка від споживання населенням рибної продукції складає 80% [3, 9]. У 2021 році цей показник склав 435 тис. тонн. Для порівняння – у 2015 році – 230,2 тис. тонн [3].

За даними ФАО у 2018–2020 роках середній показник споживання рибної продукції, на душу населення в світі склав 20,5 кілограма, з яких 52% – продукція аквакультури. В Україні, за

даними Держстату, також відмічена тенденція до збільшення споживання водних біоресурсів населенням. Так, у 2017 році українці в середньому за рік споживали 10,8 кілограма рибної продукції, а у 2021 році – 13,2 кілограма [3]. В основному, це відбувається за рахунок збільшення імпорту водних біоресурсів [3, 9].

Україна для відновлення рибогосподарської діяльності, відтворення і збільшення запасів водних біоресурсів, повинна здійснити цілий комплекс завдань, які сприятимуть збільшенню виробництва продукції аквакультури [5, 7]. Важлива роль у вирішенні розвитку рибогосподарської галузі належить науковому супроводу – впровадження у виробництво селекційних досягнень, ефективних, ресурсоощадних технологій відтворення і вирощування різних видів риб [6, 8]. Необхідно спробувати створити природні нерестилища для аборигенних видів осетрових риб, більш суттєво контролювати промислове рибальство. Відновити популяції таких місцевих видів риб, як щука, сазан, струмкова форель, лин, судак, які перебувають в стані зменшення біологічної сталості. На межі зникнення знаходяться популяції таких риб, як, дунайський лосось, вирезуб, харіус тощо. В напрямку збереження популяцій риб, що мають статус зникаючих, велику роботу веде лідер наукового рибництва в Україні Інститут рибного господарства НААН [7, 9]. Водосховища Дніпра і Дніпровсько – Бузький лиман, за рахунок заселення водними біоресурсами, в перспективі можуть дати до 50–55 тис. тон різної аквапродукції [3].

На Полтавщині рибне господарство має свою історію розвитку. Історично, в Полтавській губернії, за статистичними даними, в 1914–1915 роках налічувалось 90 придатних для рибальства річок, 115 озер і 466 рибальських поселень.

На даний час на Полтавщині пріоритетний розвиток рибогосподарської галузі має ставове рибництво, тобто розведення і вирощування риби в спеціально збудованих або непристосованих для цього ставках та інших невеликих штучно створених, а іноді і природних водоймах.

Згідно даних Регіонального офісу водних ресурсів Полтавської області утворено 69 різних за об'ємом, водосховищ загальною площею 6495,5 га. та 2688 ставків, загальною площею 19,969 тис. га., 583 озер площею 4,534 тис. га [4].

Основний водний фонд області формують два великих водосховища - Кам'янське і Кременчуцьке. Промислову іхтіофауну водосховищ, в основному, формують: плітка, лящ, сріблястий карась, плоскирка – на їх частку припадає більше 90% загального промислового запасу [4].

За останні 10 років вилови риби в Кременчуцькому водосховищі були нестабільними. У 2009-2010 рр. вилови риби склали 4,3–4,4 тис. т., у 2011-2013 рр. – 3,2 тис. т., у 2016–2017 рр. – 4,7–4,9 тис. т. У 2019 році вилов зріс до 5,1 тис. т. (в основному за рахунок сріблястого карася), у 2020 році – зменшився до 4,5 тис. т., що було зумовлено падінням вилову ляща (47,5% загального зменшення улову), рослиноїдних риб (116,3 %) та верховодки і тюльки (15,7%). У 2021 році вилов знову зріс до 5,8 тис. т., що на 81,8 % було зумовлено зростанням вилову сріблястого карася, тоді як вилов інших видів залишався на рівні попередніх середньорічних показників [5]. У 2022 році вилов риби в Кременчуцькому водосховищі, у порівнянні з іншими водосховищами, зменшився в незначній мірі, але знову ж за рахунок збільшення уловів сріблястого карася. У Кам'янському водосховищі в 2020 році вилов риби знизився до 1,8 тис. т. В загальному обсязі сріблястий карась склав (38,4%), лящ (16,2%), плітка, плоскирка, тюлька, верховодка (18,4%), 27% всі інші види риб [4].

Слід відмітити, що у 2020 році були значно розширені місця, заборонені для промислового рибальства - вся акваторія в межах Полтавської області, що позитивно позначилось на кількості виловленої риби. У 2021 році вилов збільшився до 2,1 тис. т. – за рахунок сріблястого карася на 60,8% та на 3–7% інших видів риб [4].

Аналізуючи стан вилову риби в Кременчуцькому і Кам'янському водосховищах необхідно відмітити – в період 2000–2010 рр. 80 % вилову припадало на вселені рослиноїдні риби, а вже у 2019–2021 рр. – тільки 15 %. Це сталося за рахунок суттєвого зменшення обсягів зариблення цими видами риб [4].

З урахування вищевикладеного можна констатувати, що повномасштабне зариблення Кременчуцького і Кам'янського водосховищ цінними видами риб дозволить збільшити їх кількість на 20–35%, що, за умови наявності природних нерестилищ, дасть змогу сформувати різновікові популяції з високими відтворювальними здатностями. Це в свою чергу передбачає виконання відповідних заходів розробленої програми розвитку рибного господарства області на 2023–2027 роки [4].

Основні заходи розвитку рибного господарства спрямовані на формування стабільної сировинної бази та відновлення популяцій цінних видів водних біоресурсів. Першочергово передбачається здійснення штучного відтворення з урахуванням пріоритетності водних об'єктів, яка визначається наявністю промислового рибальства, можливістю ефективного вилову сформованої іхтіомаси, потребою у біологічній меліорації та забезпеченні належної якості води, а також відсутністю негативного досвіду інтродукції видів.

Другочергові заходи передбачають нарощування запасів об'єктів випасної аквакультури та відтворення аборигенних видів риб, що мають значення для промислового і спортивного рибальства. Реалізація зазначених заходів забезпечить підвищення ефективності використання водних ресурсів і сталий розвиток галузі.

Головними суб'єктами підприємницької діяльності в ставковому рибництві Полтавської області є стави. На даний час на території області розташовано 2353 водних об'єктів, які передані або можуть бути переданими в користування на умовах оренди. Для риборозведення є придатними 1500 водних об'єктів, з яких 1005 знаходяться за межами населених пунктів. На даний час в оренді перебувають 415 водних об'єкти. З 2013–2022 роки паспортизовано 587 об'єктів, 475 з яких розташовані за межами населених пунктів і 112 в їх межах [4].

Таким чином проведений аналіз свідчить, що, незважаючи на вплив низки об'єктивних чинників, рибогосподарська галузь України та Полтавської області має значний природно-ресурсний і виробничий потенціал для нарощування обсягів добування та відтворення водних біоресурсів. Реалізація цього потенціалу можлива за умови впровадження сучасних селекційних досягнень, ресурсоощадних технологій вирощування риби та системного проведення заходів із зариблення водойм, зокрема водосховищ Дніпра та Дніпровсько-Бузького лиману. Наявність значного водного фонду, а також реалізація регіональних програм розвитку рибного господарства створюють передумови для досягнення прогнозованих показників виробництва та забезпечення стабільного розвитку галузі у перспективі.

ЛІТЕРАТУРА

1. ФАО (2018). State of the world fisheries and aquaculture 2018-Achieving the goals of sustainable development. Rome. Licence: CCBY-NC-SA 3.0 IGO.
2. Стан світових рибних запасів (по доповіді ФАО 2020 р.): опубліковано 21.01.2021 <https://fishindustry.com.ua/stan-svitovix-ribnix-zapasiv-po-dopovidi-fao-2020-r>
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 травня 2023р.№402-р. Про схвалення стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023–2025 роках.
4. Рішення пленарного засідання п'ятої сесії Полтавської обласної ради восьмого скликання від 06 липня 2021 року №188. Наказ департаменту агропромислового розвитку Полтавської обласної військової адміністрації від 18.10.2023року, №71. Про програму розвитку Рибного господарства Полтавської області на 2023–2027 роки.
5. Вдовенко Н.М Рибне господарство України в умовах глобалізації економіки. Монографія. Київ., ЦП Колпринт, 2016. С. 476.
6. Глебова Ю.А. Шкарупа О.В. Розвиток реформ у рибної галузі. Рибогосподарська наука України, 2017. № 4 (42)., С. 7–18.
7. Гончарова О. Кутіщев П. Коржов Є. Ковальов Ю. Технологічні аспекти застосування ініціативних технологій у промисловому вирощуванні коропа звичайного. Рибогосподарська наука України, 2021. № 1 (55)., С. 5–21.

8. Трофимчук А.М., Трофимчук М.І. Сучасний стан та перспективи розвитку марикультури в світі та в Україні. *Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування: освіта - наука - виробництво, 30 жовтня 2020. Біла Церква. С. 20–22.

9. Samofatova, V., & Neveseliuk, V. Current state of fishing industry of Ukraine. *Food Industry Economics*, 2020., Vol.12(2), Issue 2. P. 38-45. <https://doi.org/10.15673/fie.v12i2.1738>

FISH FARMING IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES: REGIONAL ASPECT OF POLTAVA REGION

M. Ilchenko, mariia.ilchenko@pdau.edu.ua, ORCID ID 0000-0003-0163-1384, Poltava State Agrarian University of Poltava, Ukraine

B. Shaferivskiyi, bogdan.shaferivskiyi@pdau.edu.ua, ORCID ID 0000-0001-5742-5016, Poltava State Agrarian University of Poltava, Ukraine

Key words: fish farming, fishing reservoirs, aquaculture, ponds, reservoirs.

Aquatic bioresources play an important role in providing the population with complete nutrition, in particular animal proteins, vitamins and trace elements, while the share of fish protein should be 17–20% of total consumption. Fish is a valuable food product, and its global consumption has increased from 9.5–10.5 kg in 1961 to 20.5 kg in 2020. At the same time, the reduction in natural fish stocks has led to the active development of aquaculture in many countries around the world. In Ukraine, fisheries have undergone significant changes due to the introduction of modern technologies, but the industry still lags behind the global pace of development and faces a number of economic and organizational problems. Among them are the mismatch between costs and prices, difficulties in purchasing fish seedlings, and a change in the structure of production in favor of herbivorous fish species. Despite this, fish farming remains a promising industry, for which regional development programs are being developed aimed at reproducing ichthyofauna, developing pond fish farming, and saturating the domestic market with domestic products. Inland reservoirs are considered a strategic resource, and industrial and pond fish farming are considered an important direction for increasing the efficiency of agricultural production